

Social Media in Halacha

Show# 107 | March 4th 2017

Dovid Lichtenstein: The message of the כרובים

תרגום אונקלוס פ' תרומה (כה, יט) כרובים: ית כרוביא על תרין סטרוהי.

רש"י פ' בראשית (ג, כד) את הכרובים - מלאכי חבלה.

מלכים א (א, ו) ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה וגו'.

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז עמוד ב

עד היכן תכלית יסורין? אמר רבי אלעזר: כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו. מתקיף לה רבא זעירא, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני, גדולה מזו אמרו: אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזגו לו בצונן, בצונן ומזגו לו בחמין, ואת אמרת כולי האי! מר בריה דרבינא אמר: אפילו נהפך לו חלוקו. רבא, ואיתימא רב חסדא, ואיתימא רבי יצחק, ואמרי לה במתניתא תנא: אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים. דווקא שלש ועלו בידו שתיים, אבל שתיים ועלו בידו שלש לא, דליכא טירחא למישדייהו. וכל כך למה? דתניא דבי רבי ישמעאל: כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין - קיבל עולמו.

Social Media in Halacha- Loshon Horah & Tznius

Hosted By Rabbi Aryeh Lebowitz

תלמוד ירושלמי מסכת פאה פרק א ה"א

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן מותר לומר לשון הרע על בעלי המחלוקת.

חתם סופר מועד קטן דף ט"ז.

דף ט"ז ע"א: [ומנלן דאי מתפקר בשליחא דבי דינא ואחי
ואמר לא מיתחזי כלישנא צינא דכתיב בעיני
האנשים ההם תנקר. כחצ מג"א סי' קנ"ו סק"ב: צירושלמי מותר
לומר לשון הרע על בעלי מחלוקת מ"ט ואני אבוא אחריו ומלאתי
את דבריך]. ג"ל דוקא פעם אחת להודיע שהוא בעל מחלוקת
שלו, כמו נתן לדוד שהודיעו מחלוקתו של אדוניו, אבל אח"כ
אסור לומר שאר דברים ואפילו על בעל מחלוקת. דאלת"כ קשה
אש"ס דשמעתין דאמרינן שלוחא דבי דינא דאמר דהאי דמתפקר
[חירפני] לית ציב משום לישנא צינא, ויליף ל"י מדכתיב בעיני
האנשים ההם תנקר, ופסק כן בשו"ע ח"מ סי' י"א סעיף א'
ע"ש, ואם איתא דלמא שאני דתן ואצירם שהיו בעלי מחלוקת,
אלא ע"כ כנ"ל וק"ל. כעת מלאתי קושיא זו בספר ככר לאזן
ק"כ ע"ב צ'.

וקשה האיך מותר לו לשמוע, הא עובר משום לפני עור לא תתן מכשול, ואף שהביא שם בבאר מים חיים (סק"ו) ראייה מעבודה זרה (דף י"ח ע"ב) בענין איסור לילך במקום מושב לצים של עובדי כוכבים, שאם הוא צווח ומציל על ידי זה ישראל צריך לילך שם, והכי נמי בענינינו ע"כ, אמנם לא דמי, דהתם לא שייך לפני עור.

תירוץ ב' דכיון דיוצא תועלת מהסיפור גם למספר אינו איסור

ואין לתרץ דכיון שהמספר יירגע מכעסו והשומע לא יקבל את הדברים, הוי הסיפור לתועלת, ולא מיקרי לשון הרע כלל, ונמצא שאף המספר לא עבר וממילא ליכא לפני עור, שהרי כתב החפץ חיים (כלל ד' סעיף י"א) שאם הוא מברר על שידוך וכדומה צריך להגיד למה הוא שואל כדי שגם המספר יגיד רק לתועלת, שאם לא כן יהיה המספר עובר על לשון הרע כיון שכוונתו לגנות את חברו ויעבור הוא בלפני עור ע"ש, הרי שאף שמספר לתועלת כיון שאינו מכויין לכך הוי לשון הרע, והכי נמי בענינינו אף שעל ידי הסיפור יירגע מכעסו והוי לתועלת, מכל מקום כיון שאינו מכויין עבור זה רק כוונתו לגנות חברו חשיב לשון הרע, ואף השומע המכויין לתועלת עבר אלפני עור.

ואין לומר דבאמת אף אם אין המספר יודע שסיפורו הוא לתועלת לא הוי לשון הרע, ומה שהצריך החפץ חיים להודיע ששואל לתועלת הוא כדי שלא יהיה המספר כמי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו לאכול בשר טלה דבעי כפרה כמבואר בקידושין (דף פ"א ע"ב), דבאופן זה לכאורה נראה דאין על השומע לפני עור, שהרי למעשה לא עבר המספר על איסור לשון הרע, וכן יש להוכיח מדאמרינן בקידושין (דף ל"ב ע"א) דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה, אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח, ומקשינן ודלמא רתח וקעבר אלפני עור לא תתן מכשול, ומשני דמחיל ליה ליקריה ע"כ, ואם איתא דבכהאי גוונא דחשב לעשות עבירה גם כן איכא משום לפני עור לא משני מידי,

דסוף סוף בנו לבזות איכוין ולא ידע דאביו מחל לו, אלא ודאי דבכהאי גוונא ליכא משום לפני עור, וכן כתב שם הריטב"א וז"ל, ואפשר דבלאו דלפני עור לא תתן מכשול כיון שהוא לאו כולל, לא מחמירנן כולי האי ושרינן בהכי כדי לנסותו ולהדריכו בדרך ישרה אי רתח ע"כ, אמנם בתוס' שם ד"ה דמחיל כתבו, דצריך לומר שהודיעו קודם לכן שלא יהא כמו נתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה וכו' ע"כ, ואם כן החפץ חיים שכתב שאם לא יגיד השומע ששואל לתועלת יעבור על לפני עור, אם כדברי התוס' אם כן ליכא למימר כנ"ל דבכהאי גוונא ליכא לפני עור, ואם כדעת הריטב"א ס"ל על כרחך סבר דאם המספר אינו יודע שסיפורו הוא לתועלת קעבר על לשון הרע כיון שכוונתו לבזותו בלשון הרע שלו, ואם כן הכי נמי בענינינו אף שהשומע כוונתו להרגיעו או לפרש הדברים וללמד עליו זכות, מכל מקום המספר עובר בלשון הרע, ואם כן השומע עובר אלפני עור, והדרא קושיין לדוכתה למה מותר לו לשמוע כדי להרגיעו או כדי להוציא הלשון הרע מלבו, הא עובר על לפני עור. ועיין בענין זה בהסכמת הגאון מה"ר שלמה זלמן אוירבאך ז"ל על ספר דבר הלכה על הלכות יחוד.

תירוץ ג' דכשאינו מכויין להכשילו אין בו משום לפני עור או דהמכשול נעשה בשעת עשיית העבירה

ואין לתרץ שאיסור לפני עור עיקרו על הכוונה בפועל, ואם לא נתכוין לזה אין כאן שום איסור כלל, כמו שכתב הרב שערי דעה (ח"א יו"ד סי' קפ"ח), שהרי החפץ חיים ודאי לא סבירא ליה הכי, דאם כן כששואל לתועלת לא יעבור אלפני עור אף אם המספר מכויין לגנותו, ואם כן לדעת החפץ חיים עדיין קשה מאי טעמא מותר לשמוע כדי להרגיע חברו, הרי עובר אלפני עור.

ובן אין לומר כמו שכתב במחנה חיים (ח"א סי' מ"ו) דאין איסור לפני עור בכהן הבעל גרושה, על שמכשיל אותה וכן היא אינה עוברת על לפני עור

להכלימם, אבל באחר שציערו מותר לו לבזותו ולהכלימו. והיתר זה הוא אף אם אינו תובע אותו לדין, שהרי גם לאביו ואמו מותר לתבוע לדין, ועל כרחך דלאדם אחר מותר לבזות אף אם אינו תובעו לדין, דכיון שהלה חטא נגדו מותר לו להשיב לו כגמולו ולבזותו ולספר רעתו גם לאחרים. וכן יש להביא ראיה ממה שכתב רש"י על הפסוק (משלי ג' ל') אל תריב עם אדם חנם אם לא גמלך רעה, ופרש"י ז"ל אל תריב עם אדם, להתלונן עליו, אם לא גמלך רעה, שעבר על המצוה הכתובה בתורה (ויקרא י"ט י"ח) ואהבת לרעך כמוך, ומי שהוא רשע רשאי אתה לשונאו ע"כ, מבואר מדבריו שהיכא שגמלו רעה מותר להתלונן עליו, [ומיירי שציערו צערא דגופא דלית ביה משום נקמה, כמבואר ביומא ^{דף כ"ג ע"א}], והכי נמי בעניננו, דכיון דחברו חטא נגדו מותר לו לדבר עליו על כל פנים כדי להרגע מכעסו, וממילא לא עבר השומע על לפני עור, ודו"ק.

אמנם תירוץ זה יעלה יפה רק לאופן השני שבכלל ו' ס"ד הנ"ל, בשומע כדי להרגיע את המספר, אבל באופן הראשון ששומע כדי לתרץ דבריו למספר או לאחרים, והמספר כוונתו ללשון הרע, ^{דף כ"ג ע"א} הרע, אם כן איכא לפני עור.

תירוץ ה' דכיון שהותר לשומע לשמוע אין בו גם משום לפני עור

ואין לתרץ דכיון שהותר לשומע לשמוע משום תועלת הדבר כדי שיוכל לתרץ הדברים, תו לית ביה גם כן משום לפני עור, וכמו שמצאנו כיוצא בו באו"ח (סי' רמ"ב מג"א סק"ב) לויין ברבית לצורך סעודת שבת, ופירש הרב ז"ל בשו"ע שלו (סעיף ט') דמיירי שלוה מישראל בריבית דרבנן והתירוהו לצורך מצות סעודת שבת, ולכאורה קשה דהא המלוה לא עביד מצוה בלקיחת הריבית, ואם כן יש בו משום לפני עור, ועל כרחך צריך לומר דכיון דהותר ללוה ללוות ברבית דרבנן לצורך סעודת שבת אין בו גם משום לפני עור למלוה, והכי נמי בעניננו, [וואפשר שיהיה ראיה מכאן לדברי הרב

במה שמכשילה אותו, דודאי עבר על איסור כהן בגרושה, וכן היא אסורה בכהן ועוברת בזה, אבל הוא לא עביר על לפני עור במה שמכשילה באיסור גרושה בכהן, וז"ל (בר"ה ולדעתי אות ד') התורה אמרה, אם הכנה לעבירה נעשה קודם התחלת העבירה, כגון הושטת כוס יין לנזיר ואבמ"ה לב"נ וכדומה, זה אסור יען דנותן אבן בדרך עור שיגרום מכשול מכח הכושל לבד, אבל אם לא משכחת הכנה רק הוא נעשה גרם ועזר בעשיית העבירה בשעת פעולת עבירה אז אין זה בכלל לפני עור לא נתן מכשול, דזה לא נתן מכשול רק הוא גופו נעשה מכשול וחבירו יפול בו מעצמו ע"כ, ואם כן ה"נ כיון שנעשית העבירה דלשון הרע שהוא נעשה גרם ועזר בעשייתה בשעת פעולת העבירה אין זה בכלל לפני עור, שהרי אין כן דעת החפץ חיים.

תירוץ ד' דמותר למספר לבזות את מי שפגע בו

ואולי יש לומר דכיון שכועס על חברו עבור איזה רעה שגרם לו, מותר לו לבזותו ולספר בגנותו, ויש להביא ראיה לזה מהמבואר ביו"ד (סי' ר"מ ס"ח) עד היכן כיבוד אב ואם, אפילו נטלו כיס של זהובים שלו והשליכו בפניו לים, לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק, הגה, ויש אומרים דאם רוצה לזרוק מעות של בן לים דיכול למונעו וכו', ודוקא קודם שזרקו וכו', אבל אם כבר זרקוהו אסור לאכלומיה, אבל יכול לתבעו לדינא ע"כ, והוא מגמרא דקידושין (דף ל"ב ע"א) עד היכן כיבוד אב ואם ע"ש, ואם איתא שאסור להכלים כל איש לאחר שכבר עבר וחטא נגדו, מאי רבותיה דכיבוד אב ואם שאסור להכלימם, בשלמא לדעת הרמב"ם (הל' ממרים פ"ו ה"ז) והמחבר שאף לפני שזרקו אסור למונעם, שפיר, דבזה ודאי יש חילוק שלאחר יכול למונע שלא יזרוק כיסו, אבל לדעת הרא"ש שפסק הרמ"א כוותיה דקודם שזרקו יכול למונע מהם, אם כן מה לי אב ואם מה לי אחר, ועל כרחך צריך לומר דהחילוק הוא שלאביו ואמו אחר שזרקו אסור

שערי דעה המובא לעיל, דכשאין כוונתו להכשיל ליכא משום לפני עור].

אמנם כבר כתבנו לעיל שדעת החפץ חיים אינו כן, דגם היכא שיש היתר לשומע, אם המספר אינו יודע מזה הוי לשון הרע, וגם במשנה ברורה (סי' רמ"ב סק"ד) לא סבירא ליה כדעת הרב, אלא כדעת המחצית השקל הלבושי שרד והנתיב חיים דמיירי שלוה מנכרי או מישראל בדרך היתר, ובשער הציון (ס"ק ט"ו) כתב, ודלא כמה שראיתי לאחד שהתיר ברבית דרבנן ע"ש, ואם כן לדעת החפץ חיים ליכא היתר זה. ואפילו לדברי הרב ז"ל אין ראייה לכאן, ששם מיירי בריבית דרבנן, וכמו שהתירו ללוות ברבית דרבנן לצורך סעודת שבת, הכי נמי התירו בזה לפני עור לא תתן מכשול, שגם איסור זה אינו אלא מדרבנן, שהרי אינו מכשילו אלא לאיסור דרבנן, ואף שיש אומרים שאף באיסור דרבנן עובר המכשיל על לפני עור דאורייתא, דאינו גרוע מעצה שאינה הוגנת לו, כמו שהאריכו הפוסקים בזה, מכל מקום אפשר דהרב לא סבירא ליה הכי, דכיון דמדאורייתא אין כאן מכשול לא עבר על לפני עור דאורייתא, ותו, דאף אי נימא שגם הרב מודה שהמכשיל את חברו באיסור דרבנן עובר בלפני עור דאורייתא, מכל מקום יש לומר דבמלוה ברבית דרבנן ליכא כלל לפני עור, שכמו שהתירו איסור ריבית דרבנן לצורך הלוה כדי שיוכל ללוות לצורך סעודת שבת, התירו נמי למלוה להלוות בריבית דרבנן כדי שיהיה ללוה לצורך סעודת שבת, ואין לומר הא אם היה מלוה בלא רבית היה עדיף ולמה להו להתיר לו האיסור, דיש לומר דאף שודאי אמת שעדיף שילוה בלא ריבית, מכל מקום חיישינן שלא ירצה להלוות אם לא יהיה לו מזה כלום, לכן התירו גם לו כדי שירצה להלוות, ויהיה ללוה לסעודת שבת. וכיוצא בזה מצאנו בסי' ש"ו ס"ה דאסור לשכור חזנים להתפלל בשבת, ויש מי שמתיר ע"כ, וטעם האוסר משום שכר שבת, והמתיר סובר שלצורך מצוה התירו, ואף שרק למתפללים הוי צורך מצוה, אבל לחזן הא ודאי מצוה טפי כשלא יקבל שכר, ואיסור שכר שבת הוא

על מקבל השכר, ואפילו למאן דסבירא ליה דגם הנותן עובר, מכל מקום המקבל ודאי עובר, ואם כן מאי טעמא הותר לו לקבל שכר שבת, ועל כרחך לומר דכיון שלא יתרצה להיות חזן אם לא נתיר לו לקבל שכר, התירו גם לו ליקח שכר שבת, והכא נמי דכוותיה, ועיין יו"ד (סי' ק"ט) בהיתר ללוות לצורך יתומים ברבית דרבנן, ע"ש, אבל בנידון דידן דאיכא איסור דאורייתא למספר האיך נתיר לשומע הא איכא בזה משום לפני עור.

תירוץ ו' דמיירי שכבר התחיל לספר לאחרים

וצריך לומר דמיירי שהיה כבר מספר הדבר לאחרים, ושוב מותר גם לו לשמוע כיון שכוונתו ללמד זכות, וכמו שכתב בבאר מים חיים (כלל ו' סק"ג) וזה לשונו, אם התחיל לספר דבר זה לפני אנשים קודם בואו, דבאופן זה לא עבר בלאו דלפני עור, וכדלעיל בפתיחה (לאוין אות ד) ע"כ.

אך לכאורה יש להקשות דעדיין יש לפני עור על השומע, דכיון שהמספר עובר על לפני עור על שמכשיל את השומע (כמבואר בחפץ חיים - לאוין ד'), ואף שכבר התחיל לספר בפני אחרים, כשמצטרף השומע עובר עוד בלפני עור, דכל שנתרבו השומעים מתרבה עליו הלאו דלפני עור, כי הוא נותן מכשול לפני כמה אנשים, ואם כן עובר גם השומע בלפני עור כי מכשיל את המספר לעבור בלפני עור, דמה לי אם מכשילו באיסור לשון הרע או שמכשילו באיסור לפני עור. ואין לומר דהוי לפני דלפני שמבואר בעבודה זרה (דף י"ד ע"א) דלא מפקדינן עלה, דדוקא כשמכשיל נכרי שיכשיל ישראל, שהנכרי אינו עובר בלפני עור, הוי לישראל לפני דלפני, אבל במכשיל ישראל שיכשיל ישראל אחר, כיון שהישראל יעבור בלפני עור, גם הוא עובר בלפני עור. אמנם באמת לא קשה מידי, שהרי המספר כיון שכבר עובר בלשון הרע אינו עובר בביאת השומע אלפני עור, שהרי הוא רוצה לשמוע לתועלת ואינו גורם לו איסור, ואם כן שפיר אפשר לתרץ דמיירי כהאי גוונא שכבר סיפר

לאחרים והוא בא ומצטרף לשמוע כדי לתרץ דבריו וללמד זכות, ודו"ק.

ועיין מחנה חיים (ח"א סי' מ"ה) דכשהנכשל עובר עבירה והמכשיל מוסיף לו שיעבור עוד עבירה כזו אין זה בכלל לפני עור יעו"ש, וא"כ כיון שהמספר כבר עובר בלפני עור למי ששומע כבר, אף שבא עוד אחד והוא גורם לו לעבור בעוד איסור לפני עור אין הוא הגורם עובר בלפני עור, ודו"ק.

האם בעל נפש צריך להחמיר ולא לספר אף כדי לנקות עצמו מחדש

נהדר לאדאתאן עלה דר' שמעון בר רבי היה כוונתו להציא עצמו מכלל החשד ולכן הותר לו לספר שר' יהודה חייטא כתבו, אך מכל מקום קשה דכתב החפץ חיים (כלל י' סעיף י"ז) וכל זה שכתבנו הוא מצד הדין, אבל ראוי לבעל נפש שיעשה לפנים משורת הדין ולא ישמיט את עצמו מזה במקום שיכול להיות שיתוודע לשואל ויתבייש פלוני על ידי זה, ויותר מזה מצינו בסנהדרין (דף י"א ע"א) בכמה תנאים שהטילו על עצמם האשמה כדי שלא יתוודע מי הוא החוטא, [וכגון] הא דיתבי רבי וקא דריש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון בר רבי לרבי חייא, אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל].

וכן איתא בספר חסידים (סימן כ"ב) וכו', עכ"ל, וקשה אם כן למה לא עביד ר' שמעון בר רבי לפנים משורת הדין, וכי תימא דר' שמעון בר רבי סבר שאין צריך להחמיר בזה, אם כן מנליה לחפץ חיים לפסוק להלכה דבעל נפש צריך להחמיר על עצמו כמו שעשה ר' חייא בסנהדרין שם, דאולי ההלכה כר' שמעון בר רבי שלא החמיר בדבר. וכן יש להקשות על רב הונא בברכות (דף ה' ע"ב) שסיפר שהאריס גנב ממנו כדי להסיר החשד מעצמו, ולמה לא החמיר על עצמו לפנים משורת הדין, כמו שכתב החפץ חיים שבעל נפש יחמיר על עצמו. אמנם לפי מה שכתבנו לעיל דרב הונא אמר כן כדי שלא יהיה חילול ה' בדבר, מובן שפיר, ור' חייא בסנהדרין

שהחמיר לקבל על עצמו האשמה ולא חשש לחילול השם, משום שהתם אין חילוק אם הוא עשאו או אחר עשאו, כי גם הם היו תלמידי רבי, ואין יותר חילול ה' במה שמקבל האשמה עליו. אבל על ר' שמעון בר רבי תימה למה לא החמיר על עצמו, דהא משמע שגם ר' יהודה חייטא היה מתלמידי רבי, ואין יותר חילול ה' אם ר' שמעון בר רבי עשאו, ואף שבגמרא שם במעשה השני מובא שקראו ר' שמעון בר רבי 'יהודה חייטא' בלא תואר 'רבי', זהו רק כי היה חברו וקראו בשמו, אבל באמת גם ר' יהודה חייטא היה אמורא מתלמידי רבי, וגם בסדר הדורות מנאו בין התנאים והאמוראים.

ובן יש להקשות בהא דערכין (דף ט"ז ע"ב, הובא לעיל) דאמר רב הונא הכי והכי עביד חייא בר רב, כדי לדחות הגנאי מעצמו, ואמאי לא החמיר על עצמו כדי שלא יתגנה חייא בר רב, ואין לומר שרב הונא אמרו כדי ששמואל יוכיח את חייא בר רב, וכמו שכתב החפץ חיים שם (ס"ק ל"א) על הא דאיתא בקידושין (דף ל"ג ע"א) ר' חייא הוי יתיב בי מסחותא וחליף ואזיל ר' שמעון בר רבי, ולא קם ר' חייא מקמיה, ואיקפד, ואתא ואמר ליה לאבוה וכו', והאיך היה מותר לו לספר, ותירץ דיש לומר דלא היה כוונתו לגנותו אלא כדי שרבי יוכיחנו ודבריו נשמעין יותר משאם הוא היה מוכיחו בעצמו ע"כ, ואם כן הכי נמי נימא שרב הונא אמרו כדי ששמואל יוכיח לחייא בר רב, הא ליתא, דאי הכי האיך הביא החפץ חיים ראיה מזה שמותר לדחות האשמה ממנו, הלא התם שאני דמשום הוכחה אמרו, אלא על כרחך שאי אפשר לומר התם דמשום תוכחה אמרו, שאם כן היה צריך לומר מיד בפניו דמשום דעביד הכי והכי צערו, ולא לומר אחר כך לאחר שיצא חייא בר רב, ואם כן תו הדרא קושיא לדוכתה, אמאי לא החמיר רב הונא על עצמו, ואם ר' שמעון בר רבי ורב הונא לא החמירו אף שר' חייא החמיר, מנליה לחפץ חיים לומר שכל בעל נפש יחמיר על עצמו.

לבן נראה דהא דאמרינן דבעל נפש יחמיר על עצמו, היינו דוקא כשהזילותא לשניהם שוה,

וכגון במעשה דר' חייא בסנהדרין שאין נפקא מינה אם הוא אכל שום או אחר, דלתרווייהו הזילותא שוה, ולכן קיבל האשמה על עצמו, אבל היכא שהזילותא למי שחושדים אותו הוא יותר גדול מלשני, שפיר יכול לאמרו אפילו הוא בעל נפש, ולכן ר' שמעון בר רבי סבר שאם הוא כתב את הגט יש יותר קפידא, שהרי רבי אביו היה, וינתר יקפיד עליו אם הוא עשאו מאם עשאו ר' יהודה חייטא, ולכן אמר שר' יהודה חייטא עשאו, וכן רב הונא בערכין שאמר שחייא בר רב עביד הכי והכי, הוא מפני שאם ציער אותו חנם הוא יותר גנאי ממה דעביד חייא בר רב, ולכן שפיר אף שהיה בעל נפש דחה הגנאי ממנו על חייא בר רב, ודו"ק.

הא דבעל נפש צריך להחמיר על עצמו תליא בפלונתא

שוב התבוננתי שלכאורה יש מחלוקת בדין זה, דהנה בסוטה (דף ז' ע"ב) מקשינן אלא ראובן למה ליה דאודי, והא אמר מר חציף עלי מאן דמפריט חטאיה, ומשני כי היכי דלא לחשדי אחוהי ע"כ, וכתב הגאון מהר"ש קלוגער ז"ל בחכמת שלמה (או"ח סי' תר"ז ס"ב) דמסוגיא זו מוכח דהיכא דרבים חשודים באיזה דבר מצוה לפרש שהוא חטא שלא יהיו נחשדים אחרים בכך, והנה הרמב"ם (פ"ב מהלכות תשובה ה"ה) סתם הדבר דבחטא שאינו מפורסם אסור לו לפרש חטאיו, והדבר תמוה שלא העתיק הרמב"ם כן כנ"ל, ובאמת הדבר תמוה על הש"ס דיומא (דף פ"ו ע"ב) דפריך שם קראי אהדדי, כתיב (תהלים ל"ב א') אשרי נשוי פשע, וכתוב (משלי כ"ח י"ג) מכסה פשעיו לא יצליח, ומשני כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו מפורסם, או כאן בעבירות שבין אדם לחברו כאן בעבירות שבין אדם למקום, ולמה לא משני כדמשני בסוטה דהך קרא דמכסה פשעיו לא יצליח מיירי ברבים שנחשדו בכך אז מכסה פשעיו לא יצליח, וטפי יש לו להודות כי היכי דלא לחשדו אחרים, וגם על הש"ס דסוטה קשה לפי מה דאמרינן (שבת דף נ"ה ע"ב) דכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, ומה שנאמר (בראשית ל"ה כ"א) וילך ראובן וישכב, היינו שבלבל יצועי

אביו, אם כן הרי זה הוי בין אדם לחבירו ובין אדם לחברו חייב לפרש חטאיו וצ"ע, ואפשר ליישב בזה דברי הרמב"ם שלא העתיק הך דינא דהיכא דרבים חשידי מחויב לפרש חטאיו, ויתיישב נמי מה שעמד הראב"ד שם למה לא חילק בין חטא מפורסם לשאינו מפורסם דהא יש לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ומנא ליה לרמב"ם דפליגי, ולפי מה שכתבתי מכאן הוציא הרמב"ם דינו דפליגי, דהוי קשה לו מאי טעמא לא משני בסוטה דהוי בין אדם לחברו, ובעל כרחך דסבירא ליה דפרכת הש"ס בסוטה הוי למאן דמחלק בין מפורסם לאינו מפורסם ולא סבירא ליה החילוק בין אדם לחברו או לא, ולכך לדידיה קשה שפיר איך אודי ראובן, ומוכרח לתרץ כי היכי דלא לחשדי אחוהי, אך לדידן דקיימא לן כמאן דאמר דמחלק בין עבירות שבין אדם לחברו, שוב אין צריך לתרץ כי היכי דלא לחשדי אחוהי רק דהוי בין אדם לחברו, ושוב יש לומר דהיכא דהוי בין אדם למקום אף היכא דאחרים נחשדין אין לפרש חטאיו, ומזה מוכח דפליגי, דאם לא פליגי נשאר הקושיא בדוכתא למה לא משני בסוטה דהוי בין אדם לחברו, ואתי שפיר שני פסקי הרמב"ם ותלויין זה בזה, ע"כ.

ונמצא מכל זה דדעת הרמב"ם דאסור לפרש חטאו בדבר שבין אדם למקום אפילו אם על ידי כך יבואו אחרים לידי חשד, ואם כן הדברים קל וחומר, ומה היכא שהוא הגורם לחשד אמרינן שאין צריך לגלות חטאו ואדרבה אסור לגלות דאשרי נשוי פשע כסוי חטאה, כל שכן בדבר שהוא לא עשאו שאין צריך לקבל עליו לומר שהוא אשר חטא, והשתא מובן שפיר דעת ר' שמעון ברבי ורב הונא דסברי שאין צריך לקבל עליו האשמה, וסבירא להו כמאן דאמר שבין אדם לחברו צריך לפרט חטאו, ומטעם זה הודה ראובן, ולא משום שלא יחשדו אחוהי, ולכן לא קבלו על עצמם לומר שהם חטאו.

ולפי זה ר' חייא בסנהדרין שקבל על עצמו האשמה על כרחך סבירא ליה כהסוגיא בערכין שצריך לפרט חטאו כשנחשדו חבריו, ולהכי סבירא ליה שיש בו משום לפנים משורת הדין לקבל עליו אף

מסקנת הדברים למעשה

והשתא לנידון שאלתנו, ודאי דאם נשבר בפשיעותה של אשתו חמור יותר מפשיעותה של העוזרת, וכל שכן שלה הזהיר ולא לעוזרת, ולכן מותר לה לדחות הגנאי מעצמה על העוזרת, אמנם אם על ידי כך יבא לפטרה ושלא ליקח אותה יותר לעבוד אצלם, הוי ההפסד יותר מן הראוי, שהרי היא לא אשמה בכך שנשבר הארון כי לא ידעה שהארון חלש כל כך, ואם כן אסורה להגיד לו כמו שכתב החפץ חיים (הלכות רכילות כלל ט' ס"ב) ובספר שם עולם (ח"ב בהשמטות), יעו"ש ודו"ק.

כשלא חטא. ונמצא שדין זה אי בעל נפש אסור להוריד האשמה ממנו תליא בפלוגתא.

ולפי זה קשה למה פסק החפץ חיים שבעל נפש צריך לקבל על עצמו האשמה לפנים משורת הדין, הא דבר זה תליא בפלוגתא, ואדרבה לפי פסק הרמב"ם נמצא דאינו צריך. וצריך לומר דהחפץ חיים ז"ל פליג על החכמת שלמה, וסבירא ליה שבמקום שיחשדו חבריו לכולי עלמא צריך לפרט החטא, והא דלא תירצו בערכין משום דהוי בין אדם לחברו, כי רצה לתרץ באופן שיהיה אליבא דכולי עלמא, ודו"ק.

סימן ז

שייך לאו"ח סימן קע"ט

ברין בירך בורא פרי הגפן ושוב כבדוהו בברכה אחריתא אי צריך לברך שוב בורא פרי הגפן

דלמא, ביון דלא בירך אחר שתייתו, עולה ברכת בורא פרי הגפן גם לשנית כוס זה ואינו רשאי לברך עליו, ולמעשה, נתנו את הכוס לזה שבירך על המזון ובירך עליו ושתה משתי הכוסות, ועתה רוצה לידע להתלמד ההלכה בזה.

יום ה' פרשת משפטים כט שבט תשס"א לפ"ק.

יחייתו הקל יתברך וישמרהו, וגם ברוך יהיה, ה"ה הרה"ג כמוהר"ר יחיאל ברוך געלער נרו יאיר.

לכאורה יש לומר דנפטר מלברך משום דעת בעל הבית

תשובה, לכאורה נראה שברכת בורא פרי הגפן עולה גם כן על כוס זה של שבע ברכות ואינו רשאי לברך עליו, ואף שבשעת ברכתו לא ידע שיכבדוהו בברכה אחריתא, מכל מקום יש לדמותו

שאלה: בדבר שבא אחד לסעודת נשואין ולא אכל שם רק שתה מעט יין פחות מכשעור כדי לברך ברכת לחיים ומזל טוב, ונשאר שם עד לאחר ברכת המזון וכבדוהו בברכה אחריתא, ונסתפקו אי צריך או רשאי לברך בורא פרי הגפן על כוס שבע ברכות, כפי המנהג שהמברך ברכה אחריתא מברך גם כן בורא פרי הגפן ושותה הכוס, או

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד א

נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים. - מנא לן? - מדדרש רבא. דדרש רבא: מאי דכתיב ובצלעי שמחו ונאספו... קרעו ולא דמו. אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת לארץ. ולא עוד, אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי: דוד, הבא על אשת איש מיתתו במה? - ואני אומר להם: מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא, אבל המלבין את פני חבירו ברבים - אין לו חלק לעולם הבא.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קג

ובדבר אם רשאי המלמד לומר לתלמידים שאם יודעין מי עשה את דבר הגנאי יודיע לו, הוא דבר מכוער לעשות כן דזה יגרום שיקילו בלשון הרע, אף שהדמיון להא דאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע וכי דילטור אני לך בסנהדרין דף מ"ג לא דמי דהתם הרי יודע בעצמו ע"י הגורל ויקויים העונש, והכא אפשר שלא יודע שלכן אם היה זה לכוונת תוכחה לשמה משום שע"ז יענש ויטיבו דרכם היה שייך להתיר כדמצינו בערכין דף ט"ז שאמר ריב"נ הרבה פעמים לקה עקיבא על ידי שהייתי קובל עליו לפני ר"ג בריבי, עיין שם שהיתה זה תוכחה לשמה והוצרך שידע מזה ר"ג, וכן ודאי הוא גם עובדא דר"ה וחייא בר רב שאמר לשמואל שהיה בשביל שלהתוכחה הוצרך ששמואל ידע זה, אבל הא שייך זה כשמתעורר מעצמו לספר להרב כדי שיוכיחו, ולא כשהרב יגזור על תלמידו שיספרו לו אם יודעים דבר מגונה אף כשהתלמידים הם גדולי עולם, ואצלינו לא שייך להחשיב בכלל שהוא לשמה אף בגדולים וכ"ש שלא שייך זה בקטנים.

ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו: רכש"ע עשאוני בניך ככינור שמנגנים בו לצים. והקב"ה שואלה: בתי, בשעה שוהם יושבים ואוכלים ושותים במה יתעסקו? ומשיבה התורה: אם בעלי מקרא הן – יעסקו בתנ"ך, אם בעלי משנה הן – יעסקו במשנה בהלכות ובהגרות, ואם בעלי ש"ס הן – יעסקו בהלכות הפסח בפסח וכו' והקב"ה מסכים על ידה.

יש כ"כ הרבה מדרשים ומאמרי תו"ל, דברי הלכה ואגדה שיכולים לומר בסעודת פורים ובחגיגות פורים, למה לנו לחצוב בורות נשברים ולכנות החודה ולומריה בדברי ליצנות וקלות ראש?

הוא הדין בענין אמירת "גראמען". אמירת הגראמען יכולה להיות דבר נאה אם אין מערכים בה קלות ראש, ליצנות וכדומה, דאז זה יוצא מגדר "שמחה" ונכנס לכלל "שחוק". ופשיטא שיש לזהר בענייני כין ארס לחכירו כאמירת הגראמען, וחלילה לבייש ולפגום בכבוד הזולת כמה שאומרים באותה שעה. יש סוכרים שמותר לדבר כל מה שירצו בפורים, וחושכים שכוודאי הכל מוחלים להם, ואין אדם מקפיד על כוונתו שסובל בפורים. אבל מאן יימר שהוא כן – אולי כלבו הוא מקפיד אבל הוא מתבייש לגלות הקפדתו. ואף אם אינו מקפיד, מ"מ אין זה מדרכי גועם וכבוד הבריות.

מסופר על הג"ד ברוך בער זצ"ל שג"כ הי' אומר לפעמים גראמען בפורים או בשמחת תורה, כמובן לא הכין אותם קודם לכן, וגם תוכן דבריו הי' מענינא של חביבות התורה ויר"ש, אלא שהי' מפאר את דבריו בסגנון של גראמען.

זכורני לפני הרכה שנים, בישיבתנו, עמד בתור אחר ושר גראמען ערכים מאד, וצייר את המהפכה הרוחנית שתחול בעולם לכשיכוא המשיח כ"כ – אין שכופרים וחפשים יהפכו למאמינים ותסידים, ובכל אוות נפשם ושמחת לבבם ירקדו וישירו ויקבלו עליהם עול מלכות שמים, וכל המקומות שהיו מיוחדים לפריצות ועבירות יהפכו להיות בתי כנסיות ובתי מדרשות. וצייר דמות כלל ישראל בתור ממלכת כהנים וגור קדוש כארצנו הקדושה הספוגה מזיו השכינה והוד פני מלך מלכי המלכים הקב"ה – דברים שהשפיעו התעוררות של שמחה ועליית הנפש באותה מסיבה.